

DŽAMIJA I VAKIFI DŽEMATA ČOJLUK

Damir BABAJIĆ, Damir JAHIĆ,
Ramiz JOLDIĆ, Mirzet IBRIĆ

UDK 061.27(497.6 Srebrenik)"15"

U radu se govori o jednoj od najstarijih srebreničkih džamija koja je podignuta u 16 stoljeću, a koja je doživjela nekoliko obnova. Prvobitna džamija, zbog dotrajalosti, temeljito je obnovljena 1934/1935. godine, i današnji izgled duguje spomenutoj obnovi. Ova džamija je proglašena nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine, i u 2017. godini se krenulo sa realizacijom zaštite ovog nacionalnog spomenika. Džemat, odnosno ćojlučka džamija imala je puno vakifa, ali je velika većina vakufnama vremenom izgubljena, tako da ćemo mi u ovom radu predstaviti devet vakufnama do kojih smo došli prilikom čišćenja džamije.

Ključne riječi: Srebrenik, ćojlučka džamija, nacionalni spomenik, vakifi, vakufname

Uvod

Naselje Čojluk nalazi se u podnožju Starog grada Srebrenika na udaljenosti oko jednog kilometra, koje je bilo značajno za povezivanje sa ostalim dijelovima Bosne, u srednjem vijeku. Selo Čojluk se nalazi na udaljenosti od cca 2 km zapadno od današnjeg grada Srebrenika, odnosno na udaljenosti od cca 600 m zračne udaljenosti jugozapadno od starog grada Srebrenika. Čojlučki potok (na nekim geografskim kartama se spominje i pod imenom Srebrenički potok), situiran zapadno od starog grada Srebrenika se, 2 km jugozapadno od sela Čojluk, ulijeva u rijeku Tinju. Ta trasa je u srednjem vijeku predstavljala komunikacijsku vezu starog grada Srebrenika, dolinom Tinje, sa ostalim dijelovima Bosne. Očuvana toponomastika nas upućuje na zaključak da se u užem području nalazila obradiva zemlja za stanovnike srednjovjekovnog grada Srebrenika: Vina, Vinogradi, Sadišta, Graske njive i sl. (Službeni glasnik BiH broj 25., 2012.). Prema Zahiroviću (2006)

polovinom XVII stoljeća formira se mahala Čojluk, kada i grade svoju džamiju a što svjedoči "tarih" koji i dan danas stoji na džamiji, gdje piše da je ova džamija izgrađena 1666. godine. Džamija je imala veliki značaj kako za stanovnike Čojluka, tako i za stanovnike okolnih sela, koja danas nose naziv Donji Srebrenik, Junuzovići, Polje, Kiseljak, Srebrenik Centar itd. Prema navodima dr. Zahirovića (2006) džamija je ubilježena u prvom gruntovnom upisu 1887. godine kao vlasništvo Vakufa ćojlučke džamije pod rednim brojem 697. U popisu Samostalnih vakufa iz 1913. godine među vakufima spominje se i Vakuf ćojlučke džamije koji pripada gradačkom kotaru. Navedena džamija je prema tom popisu imala prihod od 30. kruna iz vlastitih vakufa iz kojih je izdavana plaća imamu (Samostalni vakufi, 1913.). Prestankom rada džamije na Starom gradu Srebreniku, poslije 1850. godine njen džemat se priključuje džematu u Čojluk. Prema glavnim rezultatima popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila

1895. godine Čojluk je bio skromno naselje. Tako 1879. godine Čojluk ima 127 stanovnika, od čega 67 muških i 61 ženskog žitelja. U narednih šest godina, odnosno 1885. godine broj stanovnika raste tako da je naselje imalo 155. stanovnika, od čega 81. muškog i 74. ženska stanovnika. Džamija je služila kao molitveno mjesto ne samo za stanovnike Čojluka već i za stanovnike drugih sela, prije svega stanovnike Dželikana i Junuzovića.

Džamija u Čojluku

Džamija u Čojluku pripada tipu jednodostolnih džamija, pravougaone tlocrtne osnove sa četverovodnim krovom i drvenom munarom. Na džamiji nema originalnog tariha, a na jugoistočnom zidu džamije postavljena je ploča na kojoj, osim godine popravke -1971, uklesana 1666. godina označava godinu gradnje džamije. Prema iskazu starijih mještana Čojluka, ta ploča je prijepis sa ranijeg tariha koji je, prema tim iskazima, zakopan upravo ispod njega, u haremu

džamije prilikom te popravke džamije iz 1971. godine. Godine 1971. vanjski plašt, tijelo munare je u potpunosti obložen pocinčanim limom. U haremu džamije nalazi 20 nišana od kojih je na jednom sačuvana oznaka 1209. hidžretske godine (odnosno 1794./95. godine). Početkom 20. Vijeka džamija je na svojoj ulaznoj, sjeverozapadnoj strani, u prizemlju imala drvene sofe, koje su kasnije zazidane, a sedamdesetih godina 20. vijeka na istoj strani objekta, u nivou prizemlja, dozidan je predulaz-vjetrobran sa pristupnim stepeništima. Prema iskazu Jakuba Suljkanovića iz Čojluka, njegov predak Mehmedalija Suljkanović (koji je bio rođen krajem 19. vijeka) je pamtio određene podatke vezane za objekt: Tako je godine 1878. džamija pokrivena crijepom (do tada je bila pokrivena šindrom), a do 1910. godine je džamija imala otvoren trijem; 1971. godine, zamijenjena je dotadašnja ispunjena zidova od dizme i ćerpiča ciglom, a te radove je izveo Mujo Delić iz Špionice; 70-tih godina 20. vijeka, munara je opkovana pocinčanim limom, a limarske radove je izveo Sinan Hasić iz Špionice. Ove podatke na terenu, prikupio je E. Softić u aprilu 2007. godine (Službeni glasnik BiH br.25, 2012.).

Zidovi džamije, u njenom izvornom stanju, imali su drvenu skeletnu konstrukciju sa zidnom ispunom od šepera. U 70-tim godinama 20. vijeka, ispunjena šeperom je zamijenjena ispunskim zidom od opeke, a drvena bondručna konstrukcija od hrastove građe je zadržana (na nekoliko mjesta, na zidnim sastavima greda i ispune, otpao je malter, a drveni stupovi bondručne konstrukcije su vidljivi i prepoznatljivi). Vanjske i unutrašnje fasade su malterisane i okrečene. Spoljne dimenzije objekta su cca 6,20 × 8,40 metara. Preko dva stepenišna kraka postavljena paralelno sa ulaznom-sjeverozapadnom fasadom pristupa se vjetrobranskoj konstrukciji, izvedena u kombinaciji betona i zida od fasadne cigle (debljina zida je 12 cm), pokrivana je ravnom armiranobetonskom pločom, koja se oslanja na 4 ugaona stupa Ø14

cm je, najjednostavnije rečeno "prilijepljena" uz objekt džamije: kako u vizuelnom smislu, tako i u konstruktivnom-posebno je temeljena i njene horizontalne i vertikalne konstrukcije (armiranobetonska ploča i zidovi) su potpuno odvojene od konstruktivnih elemenata džamije. U bočnim zidovima vjetrobrana, izveden je po jedan otvor dimenzija cca 87 × 205 cm. Prostor nekadašnjih vanjskih sofa podijeljen je na dva dijela: predsoblje sa stepeništem koje vodi na mahfil te pomoćnu prostoriju svijetlih mjera smještenu lijevo od ulaznih vrata. Drveno dvokrako stepenište sa kracima zalomljenim pod uglom od 90 stepeni je postavljeno u uglu. Molitvenom prostoru se pristupa kroz dvokrilna, drvena vrata. Vrata imaju polukružni završetak, a svijetle mjere stolarskog otvora su 111 × 184 cm (Službeni glasnik BiH br.25, 2012.).

Unutrašnji molitveni prostor ima dimenzije 5,73 × 6,20 metara, a dijagonalna mjera iznosi cca 8,46 m. Pokriven je ravnom drvenom tavanicom koja je malterisana i okrečena. Korisna visina unutrašnjeg prostora, mjereno od poda džamije do tavanice, iznosi oko 4,70 m. Cjelokupan enterijer džamije je omalterisan krečnim malterom i okrečen bijelom bojom. Pod džamije je izvorno bio urađen od drvenih mosnica debljine 5-6 cm, preko kojih je, prije 5-6 godina postavljen pod od drvene daske colarice (Službeni glasnik BiH br.25, 2012.).

"Džamija ima prednji mahfil, izrađen od drveta, dubine cca 3,90 m i širine od cca 5,73 m. U središnjem dijelu prednjeg mahfila postavljen je polukružni istak za mujezina (dimenzija cca 15 × 68 cm/ širina istaka × dubina istaka). Cijelom dužinom mahfila postavljena je niska drvena ograda visine cca 46 cm. Konstrukcija mahfila oslanja se na drvenu podvlaku postavljenu paralelno sa poprečnim zidovima džamije. Kapiteli stupova su dekorirani drvenim rezbarijama izvedenih u stiliziranoj formi, tzv. "nabor-dekoracija" ("turski friz trokutne forme") (Andrejević, 1984.). Mihrabska niša, u horizontalnom poprečnom presjeku ima oblik četverouganka dužine stranica: 77,

68, 41, 45 cm /respektivno: prednja stranica, zadnja, lijeva bočna, desna bočna/. Niša je blago zasvedena: visina bočnih stranica stjenki niše je cca 182 cm, a visina niše (mjerena u tjemenu) iznosi 197 cm. Okvir mirabske niše izlazi iz zidne mase za cca 30 cm, bočne visine stranica okvira iznose cca 270 cm, gornja strana okvira ima stepenaste prelasku na bočnim stranama i odsječak sa lučnim završetkom u tjemenu okvira. Visina do tjemena okvira, mjerena od poda, iznosi cca 303 cm. Mihrab je omalterisan krečnim malterom i okrečen. Tragovi bojene ili stalaktitne dekoracije nisu prisutni. Desno od mihraba je drveni mumber. Njegove tlocrtne visine su cca 76 × 210 cm, izveden je sa 9 stepenika nejednake visine, a širina stepenice iznosi cca 65 cm. Ulazni otvor, visine prolaza od cca 190 cm, je polukružno zasveden, a kruna iznad prolaza ima talasasto profilirane završetke (vrh krune je na visini od +2,27 m, mjereno od poda). Bočna ograda stepeništa, kao i bočne stranice mumbera su profilirane i ukrašene geometrijskim motivima trouglova, polukrugova i rezbarenih rozeta. Iznad podija mumbera (dimenzija cca 65 × 55 cm/širina × dužina) je pokrov oslonjen na četiri stupa (presjeka 65 × 70 mm). Kupa mumbera (postavljena na pokrov, na koti od cca +3,55 m, mjereno od poda) je šatorasta sa četverouganim završetkom. Vrh kupe se nalazi na koti od cca +4,40 m. Mumber je ukrašen monohromnom (vrsta svijetlozelene boje) bojenom dekoracijom. Na jugoistočnoj fasadi postavljena su četiri prozora u donjem i dva u gornjem redu, dok su na ulaznoj fasadi postavljena samo dva prozora u donjem redu. Prozori gornjeg i donjeg niza nisu postavljeni u istim vertikalnim osovinama. Prozori gornjeg pojasa su dvokrilni, jednostruki, zastakljeni običnim staklom, a svako prozorsko krilo je podijeljeno u dva polja. U zadnjih 5-6 godina je izvršeno zamjenjivanje prozora donjeg pojasa novim prozorima sa IZO ostakljenjem. Sa mahfila se jednokrakim drvenim merdevinama (10 × 29 cm, širina gazišta

cca 59 cm) sa obraznim nosačima od talpi debljine cca 6 cm, postavljenim uz zapadni zid penje u tavanski prostor. Džamija je pokrivena strmim četverovodnim krovom iz čijeg središta izlazi drvena munara. Nagib krovnih ploha je približno 40 stepeni. Krovni opšavi i oluci nisu izvedeni. Krovna konstrukcija je drvena, a kao pokrov je primijenjen biber crijep (biber crijep je postavljen na drvenim letvicama 2,5 × 5 cm – postavljenim na međurazmacima od cca 13,5-14 cm). Kod konstruktivnog rješenja krovne konstrukcije primijenjena su dva krovna vezača postavljena u podužnom pravcu. Grede vezača su dimenzija poprečnog presjeka cca 20 × 20 do 20 × 25 cm, a postavljeni su na međurazmaku od cca 2,20-2,25 m. Na vezače se oslanjaju kose višestruke stolice, dok se sljemen na podrožnica oslanja na dvostruku uspravnu stolicu. Krovna konstrukcija je povezana svornjacima i klamfama za stropnu konstrukciju (stropne grede dim. cca 15 × 15 cm, postavljene su u poprečnom pravcu, na osovin-skim međurazmacima od cca 70-75 cm) – što u statičkom smislu djeluje kao spregnuta konstrukcija. Stropne grede su tesarskom vezom “usjek na preklap” povezane sa rubnim krovnim gredama-“vjenčanicama”, a rogovi od pritesane građe presjeka cca 15 × 15 do 15 × 18 cm, su učepljeni u stropne grede. Na munaru se pristupa sa sredine tavanskog prostora i penjući se spiralnim stepeništem (ukupno je postavljeno 19 gazišta na visinskim međurazmacima od cca 33-35 cm) izlazi na tzv. “otvorenu” galeriju šerefe. Vertikalna konstrukcija munare je izvedena od hrastove građe: 8 drvenih rubnih stupova i srednji drveni jarbol (cca 10 × 10 cm do 12 × 12 cm) koji su zakošeni sa vanjske strane, a poprečni presjek ovih drvenih stupova se postepeno sužava idući od baze munare prema njenom vrhu. Vertikalna konstrukcija munare oslonjena je na podnicu izrađenu u formi drvenog roštilja. “Svijetlo” rastojanje ugaonih stupova munare od centralnog jarbola iznosi cca 53 cm (izmjereno u nivou prvih pet stepenika munare). Godine 1971, vanjski

plašt, tijelo munare je u potpunosti obložen pocinčanim limom” (Službeni glasnik BiH broj 25., 2012.).

Harem džamije

U džamijskom haremu se nalazi ukupno 20 nišana. Njih deset može se svrstati u starije nišane s obzirom na njihov izgled od kojih je jedan broj muških uzglavnih nišana izveden sa turbanom u gužve, bez natpisa. Na nekoliko muških nišana bez natpisa su isklesani i dekorativni motivi sablje. Samo jedan od tih nišana je datiran sa 1209. (1794./95.) godinom (Službeni glasnik BiH broj 25., 2012.). Zapadno od ograde harema džamije, nalazi se izvor vode Carice, a služila je za potrebe džamije i mahale. Voda Carica nalazi se u donjem dijelu ispod harema džamije. Narodno predanje ovu vodu povezuje Sultanom Mehmedom II el-Fatihom. Prema tom predanju Sultan je prilikom pohoda na Mađarsku prolazio ovim dijelom BiH i konzumirao navedenu vodu, što joj je i dalo ime Carica. Mještani Čojluka su izradili natpis i u njemu utkali ovo ime.

Proglašenje čojlučke džamije nacionalnim spomenikom

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovu člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 21. do 24. novembra 2011. godine u Sarajevu, donijela je odluku da se spomenuta džamija proglasi Nacionalnim spomenikom. U zaključku spomenute odluke se navodi: Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom, Komisija je donijela odluku kao u dispozitivu. Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima: Historijska vrijednost (dobra nastala od prahistorije do 1960. godine). Simbolička vrijednost: Sakralna vrijednost, Tradicionalna vrijednost, Vezanost za rituale ili obrede, Značaj za identitet grupe ljudi. Ambijentalna vrijednost: Objekat ili skupina objekata je dio

cjeline ili područja. Izvornost: Namjena i upotreba, Položaj i smještaj u prostoru, Duh i osjećanja i Drugi unutrašnji i vanjski činitelji (Odluka i obrazloženje KONS BiH, 2011.). Sredstva za njenu obnovu su osigurana, a osigurala ih je Federalno ministarstvo kulture i sporta, i džamija će uskoro biti u svom ruhu (Babajić, 2015.). U godini 2017. krenulo se sa realizacijom zaštite, radovi su još uvijek u toku.

Vakifi džemata Čojluk

Riječ vakuf u arapskom jeziku znači: zaustaviti, zadržati (se), stati; a s prijedlozima: alā, ili li znači: uvakufiti, kao zadužbinu ostaviti, osnovati, utemeljiti. U Šerijatu, vakuf označava zadužbinu u ime Allaha, dž.š., odnosno izuzimanje predmeta iz svoje imovine i davanje na Allahovom putu, dok je svijeta i vijeka. To uvakufjenje može biti u vjerske, socijalne, prosvjetne, ili humanitarne svrhe. Vakuf je islamska zadužbina nastala kao rezultat čovječijeg odziva na Allahov, dž.š., poziv da se čini dobročinstvo i da jedni drugima pomazemo u dobročinstvu i čestitosti (Tuhmaz, 2003.). Vakuf je utemeljen neposredno na sunnetu Muhammeda, a.s. (Zekijjuddin, 2004.).

Vakufnama ili vakfija su isprave o zavještanju nekog dobra u vjerske, prosvjetne, zdravstvene, socijalne, saobraćajne i dobrotvorne svrhe. Svaka takva zadužbina zove se vakuf, a njen osnivač vakif (zakladnik). Vakufname nam pružaju mogućnost ne samo da objasnimo instituciju vakufa, koja predstavlja pitanje velikog značaja za izučavanje islamskog društva kako sa pravnog tako sa historijskog gledišta, nego nam one isto tako mogu poslužiti kao prvorazredni izvori za izučavanje mnogih drugih pitanja iz svih grana historije. Prilikom posjete džematu Čojluk zatekli smo nekoliko vakufnama. Vakufnama I: Vakufnama broj 929, vakif Abdulahović Mujo zemljoradnik iz Srebrenika uvakufio je pet hiljada (5.000,00) dinara za potrebe Islamske vjerske zajednice i odredio da ista može raspolagati sredstvima u svrhe izdržavanja džamija i mesdžida, za pomaganje vjerskih službenika, te

obrazovanje vjerskih kadrova. Upraviteljem vakufa imenuje se Džemat-ski odbor IVZ u Seoni. Vakufnama je izdata u Seoni 20.11.1961. godine. Vakufnama II: Vakufnama broj 10722, vakif Ribić Rahima uvakufila je za rahmetli muža Nazifa pet hiljada (5.000,00) dinara za potrebe Islamske vjerske zajednice i odredila da ista može raspolagati sredstvima u svrhe izdržavanja džamija i mesdžida, za pomaganje vjerskih službenika, te obrazovanje vjerskih kadrova. Upraviteljem vakufa imenuje se Odbor IVZ u Seoni. Vakufnama je izdata u Sarajevu 25.1.1967. godine. Vakufnama III: Vakufnama broj 3035, vakif Šabić Begana Adem zemljoradnik uvakufio je pet hiljada (5.000,00) dinara za potrebe Islamske vjerske zajednice i odredio da ista može raspolagati sredstvima u svrhe izdržavanja džamija i mesdžida, za pomaganje vjerskih službenika, te obrazovanje vjerskih kadrova. Upraviteljem vakufa imenuje se Odbor IVZ u Seoni. Vakufnama je izdata u Seoni 15.11.1963. godine. Vakufnama IV: Vakufnama broj 3501, vakif Mujčinović Rešida Alija zemljoradnik iz Srebrenika uvakufio je trideset hiljada (30.000,00) dinara za potrebe Islamske vjerske zajednice i odredio da ista može raspolagati sredstvima u svrhe izdržavanja džamija i mesdžida, za pomaganje vjerskih službenika, te obrazovanje vjerskih kadrova. Upraviteljem vakufa imenuje se Odbor IVZ u Seoni. Vakufnama je izdata u Seoni 04.04.1964. godine. Vakufnama V: Vakufnama broj 6248, vakif Sofić Hasan radnik iz Srebrenika D. uvakufio je pet hiljada (5.000,00) dinara za potrebe Islamske vjerske zajednice i odredio da ista može raspolagati sredstvima u svrhe izdržavanja džamija i mesdžida, za pomaganje vjerskih službenika, te obrazovanje vjerskih kadrova. Upraviteljem vakufa imenuje se Odbor IVZ u Seoni. Vakufnama je izdata u Seoni 07.07.1965. godine. Vakufnama VI: Vakufnama broj 4756, vakif Abdulahović Muje Jusuf radnik iz Srebrenika uvakufio je pet hiljada (5.000,00) dinara za potrebe Islamske vjerske zajednice i odredio da ista može raspolagati sredstvima u

svrhe izdržavanja džamija i mesdžida, za pomaganje vjerskih službenika, te obrazovanje vjerskih kadrova. Upraviteljem vakufa imenuje se Odbor IVZ u Seoni. Vakufnama je izdata u Seoni 16.11.1964. godine. Vakufnama VII: Vakufnama broj 9634, vakif Ribić Rahima uvakufila je za rahmetli sinove Naila i Husejna deset hiljada (10.000,00) dinara za potrebe Islamske vjerske zajednice i odredila da ista može raspolagati sredstvima u svrhe izdržavanja džamija i mesdžida, za pomaganje vjerskih službenika, te obrazovanje vjerskih kadrova. Upraviteljem vakufa imenuje se Odbor IVZ u Seoni. Vakufnama je izdata u Seoni 15.07.1966. godine. Vakufnama VIII: Vakufnama broj 2512, vakif Ribić rođ. Jašić Rahima, domaćica, uvakufila je pet hiljada (5.000,00) dinara za potrebe Islamske vjerske zajednice i odredila da ista može raspolagati sredstvima u svrhe izdržavanja džamija i mesdžida, za pomaganje vjerskih službenika, te obrazovanje vjerskih kadrova. Upraviteljem vakufa imenuje se Odbor IVZ u Seoni. Vakufnama je izdata u Seoni 20.05.1963. godine. Vakufnama IX: Vakufnama broj 4824, vakif Jašarević Ahmeda Osman, zemljoradnik iz Srebrenika D., uvakufio je deset hiljada (10.000,00) dinara za potrebe Islamske vjerske zajednice i odredio da ista može raspolagati sredstvima u svrhe izdržavanja džamija i mesdžida, za pomaganje vjerskih službenika, te obrazovanje vjerskih kadrova. Upraviteljem vakufa imenuje se Odbor IVZ u Seoni. Vakufnama je izdata u Seoni 10.01.1965. godine.

Zaključak

Mnogo je građevina, spomenika kulture, džamija, medresa, česmi, ili pak ljudi u našoj prošlosti o kojima mi gotovo ništa ne znamo, ili znamo veoma površno. Svi moramo učestvovati u očuvanju naše povijesne, kulturne, civilizacijske, književne i svake druge baštine kroz pisanje o njoj, pripovijedanje mlađima, jer je to dio našeg identiteta. U toku prethodne agresije srušene su mnogi spomenici islamske baštine na području Bosne i Hercegovine, stoga

je važno da pišemo i govorimo o njihovim vrijednostima. Čojlučka džamija je podignuta u 16 stoljeću, i doživjela je nekoliko obnova. Prvobitna džamija, zbog dotrajalosti, temeljito je obnovljena 1934/1935. godine. Ova džamija je proglašena nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine, i u prošlog godini (2017.) krenulo se sa realizacijom zaštite ovog nacionalnog spomenika, i radovi su još uvijek u toku. Džemat, odnosno čojlučka džamija imala je puno vakufa, ali su vakufname vremenom izgubljene. U ovom radu predstavili smo devet vakufnama do kojih smo došli prilikom čišćenja džamije (vakif Abdulahović Mujo zemljoradnik iz Srebrenika, vakif Ribić Rahima vakuf za rahmetli muža Nazifa, vakif Šabić Begana Adem zemljoradnik, vakif Mujčinović Rešida Alija zemljoradnik iz Srebrenika, vakif Sofić Hasan radnik iz Srebrenika D., vakif Abdulahović Muje Jusuf radnik iz Srebrenika, vakif Ribić Rahima vakuf za rahmetli sinove Naila i Husejna, vakif Ribić rođ. Jašić Rahima, domaćica, vakif Jašarević Ahmeda Osman, zemljoradnik iz Srebrenika D.) Ove vakufname nam govore da u svakom vremenu ima onih koji izdvajaju iz svojih imetaka za dobrobit zajednice težeći da zasluže Allahovu dž.š., milost, ostavljajući nama u emanet svoje zadužbine i podstičajući nas da se i mi trudimo na tom putu.

Vakufname

Vakufnama I – 10366072_929598
260421415_5734337928238006207_n
Vakufnama II – 12400616_929597
877088120_3349858142557768693_n
Vakufnama III – 12552951_929598
070421434_2375024262768413281_n
Vakufnama IV – 12507318_929597
963754778_6644410969397560409_n
Vakufnama V – 12540527_929597
913754783_3602400113556843049_n
Vakufnama VI – 12540756_929598
220421419_8619208087717707553_n
Vakufnama VII – 12565506_92959
7857088122_8717006106476167220_n
Vakufnama VIII – 12573900_92959
8173754757_2140290182872951783_n
Vakufnama IX – 12592718_929597
817088126_8271669140244654103_n

Literatura

- Anđelić Pavao "O usorskim vojvodama i političkom statusu Usore u srednjem vijeku", u: Studije o teritorijalno-političkoj organizaciji srednjovjekovne Bosne. Sarajevo: 1982,
- Andrejević Andrej, Islamska monumentalna umjetnost XVI vijeka u Jugoslaviji, Kupolne džamije, Beograd: Filozofski fakultet u Beogradu, Institut za istoriju umjetnosti, studije 6, 1984,
- Abdulah Škaljić, Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku, šesto izdanje, Sarajevo: Svjetlost, 1989,
- Babajić Damir, Džamija u džematu Čojluk će dobiti svoj izvorni oblik, <http://www.medzlisizsrebrenik.com/dzami-ja-u-dzematu-cojluk-ce-dobiti-svoj-izvorni-oblik/>, 2015,
- Basler Đuro, "Stari grad Srebrenik i problematika njegove konzervacije", Naše starine IV. Sarajevo, 1957,
- Bećirbegović Madžida, Džamije sa drvenom munarom u Bosni i Hercegovini, Sarajevo-Publishing, Sarajevo, 1999,
- Bodenstein Gustav, "Povijest naselja u Posavini 1718-1739", Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, XX. Sarajevo, 1908,
- Butler Thomas, O posjeti Špionici i Čekanićima selima između Srebrenika i Gračanice, Biljeg Srebrenika, br. 4, Srebrenik, 2006.,
- Abd al-Hamīd Mahmūd Tuhmaz, Hanefijski fikh, tom II, preveli s arapskog Ahmed Purdić, Zuhdija Hasanović i Muhamed Mehanović, izdavač Haris Grabus, Sarajevo, 2003., Glasnik V. I. S., Sarajevo, 1958.,
- Glavni rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895. godine, Sarajevo: Zemaljska štamparija, 1906,
- Grupa autora, Islamska zajednica u BiH: monografija, udruženje ilmije IZ-e u BiH, Sarajevo, 2013,
- Jalimam Salih, "Srednjovjekovna historija Srebrenika", Biljeg Srebrenika, br. 2. Srebrenik: 2004,
- Jalimam Salih, "Opširni defter zborničkog sandžaka", Biljeg Srebrenika, br. 3. Srebrenik: 2005,
- Kovačević-Kojić, Desanska. Gradsko naselje srednjovjekovne bosanske države, Sarajevo, 1978,
- Kreševljaković Hamdija, Prilozi povijesti bosanskih gradova pod turskom upravom, Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom, II/1951. Sarajevo: Orijentalni institut u Sarajevu, 1952,
- Kreševljaković Hamdija, "Stari bosanski gradovi", Naše starine I. Sarajevo, 1953,
- Kulturno naslijeđe bez granica, CHwB, Restauracija Handanija džamije, Izvještaj broj 3/2006, Sarajevo: Bemust, 2006.
- Mutapčić Edin, Prehistorijske gradine i ostali arheološki lokaliteti na području općine Srebrenik, u knjizi: "Srebrenik – historijsko-etnografske skice", Srebrenik,
- Mutapčić Edin, "Džamija u Čojluk". Neobjavljeni rad autora, Srebrenik,
- Zekijjuddin Abdu-l Azim el-Munziri ed-Dimiški, Muslimova zbirka hadisa (izbor), knjiga 2, s arapskog preveo i priredio Šefik Kurdić, Kuća mudrosti, Zenica, 2004.,
- Nilević Boris, "Srebrenik u srednjem vijeku na historijskoj sceni", Biljeg Srebrenika, br. 1. Srebrenik: kolovoz, 2003,
- Opširni defter Zborničkog sandžaka iz 1604. godine (prijevod Amine Kupusović), Biljeg Srebrenika, broj 3, Srebrenik, 2005,
- Odluka i obrazloženje KONS BiH, 2011., Samostalni vakufi, Sarajevo: Štamparija naroda, 1913,
- Službeni glasnik BiH broj 25., 2012,
- Truhelka Čiro, Naši gradovi, Naklada Knjižare J. Studnička i drug, Sarajevo, 1904.
- Vego Marko, Naselja srednjovjekovne bosanske države. Sarajevo, 1957,
- Zahirović Nedim, "Dokumenti o Srebreniku i okolini" u Orijentalnoj zbirci Arhiva Tuzlanskog kantona, Biljeg Srebrenika, br. 4, Srebrenik: 2006, 81-89, OZ 14-T, 84.

الموجز

المسجد والواقفون في تشويلوك

دامير بابايتش، دامير يحييتش، رامز يولديتش، ميرزيت إبيرتش

يدور الحديث في هذا البحث عن أقدم مساجد مدينة سريرينيك الذي أنشئ في القرن ١٦، والذي تم تجديده عدة مرات. خضع المسجد لأول تجديد في عامي 1934/1935، وقد تم تصنيفه ضمن قائمة النصب التذكارية الوطنية في البوسنة والهرسك، وفي عام 2017 بدأ تنفيذ حماية هذا النصب التذكاري الوطني. كان مسجد تشويلوك يمتلك الكثير من الواقفين، لكن عددا كبيرا من الحجج الوقفية فقد مع مرور الزمن، لذا سنقتصر في هذا البحث على عرض تسع حجج وقفية عثرنا عليها أثناء تنظيف المسجد.

الكلمات الرئيسية: سريرينيك، مسجد تشويلوك، نصب تذكاري وطني، الواقفون، حجة وقفية.

Summary

THE MOSQUE AND WAQIFS (ENDOWERS) OF ČOJLUK JAMAAT

Damir Babajić, Damir Jahić, Ramiz Joldić, Mirzet Ibrić

The article relates about one of the oldest mosques of Srebrenik, constructed in 16th century and was restored a number of times. The present construction dates back to 1934/1935, when original mosque had to be entirely reconstructed. In 2017, the activities for protection of this monument were initiated when it was listed as a national heritage of Bosnia and Herzegovina. Čojluk mosque had many waqifs, but a great number of waqf-namas were lost, thus in this article we present only nine waqf-namas that we came across.

Key words: Srebrenik, Čojluk mosque, national monument, waqifs, waqfnama,